CZU: 336.71:657.63:005.334

AUDITUL INTERN ȘI ABORDAREA BAZATĂ PE RISC ÎN BĂNCI

INTERNAL AUDIT AND RISK-BASED APPROACH IN BANKS

GUZUN Adrian
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0007-1645-3062
E-mail: guzunadrian@yahoo.com

Abstract*: În urma progresului fundamental asupra reglementărilor în domeniul financiar-bancar, băncile sunt obligate să stabilească sisteme solide de management al riscului, guvernanță și control intern pentru a le asigura stabilitatea. O componentă cheie a acestor sisteme este funcția de audit intern, care acționează ca a treia și ultima linie de apărare în sistemul de management al riscului unei bănci. Acesta este responsabil pentru evaluarea eficacității și eficienței structurii de control intern, oferind asigurare obiectivă și independentă că toate activitățile de afaceri și unitățile organizaționale sunt aliniate cu politicile, procedurile și reglementările aplicabile ale băncii. Prin efectuarea de controale și evaluări regulate, auditul intern asigură că orice deficiențe în mecanismele de guvernanță sau de control sunt identificate și abordate cu promptitudine, iar acest lucru contribuie la menținerea eficienței operaționale și la minimizarea potențialului de încălcări ale reglementărilor sau abateri financiare.*

Cuvinte-cheie: *audit bancar, abordare bazată pe risc, transparență, consumatori, acționari bancari.*

1. Analiza gradului de cercetare științifică a problemei

Practicile eficiente de guvernanță corporativă sunt cruciale pentru construirea și menținerea încrederii publice în sistemul bancar, fiind vitală pentru buna funcționare atât a sectorului bancar, cât și a economiei în general. O guvernanță puternică asigură responsabilitatea, transparența și luarea deciziilor responsabile, ceea ce ajută la prevenirea abaterilor financiare, promovează stabilitatea și sprijină creșterea pe termen lung. Atunci când băncile respectă standardele înalte de guvernanță, ele favorizează încrederea în rândul investitorilor, clienților și autorităților de reglementare, consolidând integritatea generală a sistemului financiar și contribuind la o economie stabilă.

Importanța sa constă în capacitatea sa de a identifica riscurile, ineficiențele și problemele de reglementare înainte ca acestea să escaladeze, ajutând la protejarea activelor băncii, a reputației și a succesului pe termen lung. Auditul intern acționează ca o a treia linie de apărare în cadrul de gestionare a riscurilor unei companii. În timp ce prima linie de apărare constă în management operațional, iar a doua linie include funcții de risc și conformitate, auditul intern oferă o revizuire finală, independentă și evaluează cât de bine funcționează controalele companiei pentru a reduce riscurile și dacă procesele sunt aliniate cu obiectivele corporative. Prin revizuirea regulată a domeniilor cheie, cum ar fi raportarea financiară, conformitatea și eficiența operațională, auditul intern ajută la asigurarea că organizația funcționează fără probleme și rămâne în conformitate cu legile și reglementările [1].

O funcție puternică de audit intern îmbunătățește guvernanța corporativă prin promovarea responsabilității și a transparenței, raportând direct consiliului de administrație sau comitetului de audit, asigurându-se că conducerea superioară este responsabilă pentru menținerea unor controale interne solide. Această independență este crucială, deoarece permite auditorilor interni să ofere perspective și recomandări imparțial fără influența conducerii. Mai mult decât atât, auditul intern

ajută organizațiile să se pregătească pentru audituri externe și controlul de reglementare, identificând din timp potențialele probleme. Acest lucru nu numai că economisește timp și resurse, dar previne și sancțiunile legale sau de reglementare care ar putea afecta situația financiară sau reputația băncilor [2, p.17].

O guvernanță corporativă defectuoasă poate duce la falimente bancare, care implică costuri publice semnificative și consecințe economice mai ample. Atunci când o bancă falimentează, aceasta poate pune sub presiune sistemele de asigurare a depozitelor și poate provoca efecte negative în întreaga economie, inclusiv riscuri de contagiune și întreruperi ale sistemelor de plată. Acest lucru a fost evident în timpul crizei financiare care a început în 2007, unde practicile slabe de guvernanță au contribuit la instabilitatea sectorului bancar. O guvernanță defectuoasă poate eroda, de asemenea, încrederea pieței în capacitatea unei bănci de a-și gestiona eficient activele și pasivele, inclusiv gestionarea depozitelor. Atunci când încrederea scade, poate duce la o criză de lichiditate, deoarece clienții se pot grăbi să-și retragă fondurile, temându-se de incapacitatea băncii de a-și îndeplini obligațiile. Acest lucru poate înrăutăți poziția financiară a unei bănci, ducând la un potențial colaps. Băncile au o responsabilitate nu numai față de acționarii lor, ci și față de deponenți și alte părți interesate. O bună guvernanță corporativă asigură că o bancă gestionează riscurile în mod corespunzător, protejează interesele deponenților și menține încrederea piețelor financiare, care sunt esențiale pentru stabilitatea și integritatea sistemului bancar și a economiei în general [4].

Sistemul juridic și de reglementare al unei țări definește responsabilitățile formale ale unei bănci față de acționari, deponenți și alte părți interesate relevante, determinând amploarea obligațiilor pe care o bancă le are față de aceste grupuri, reflectând standardele locale de reglementare și așteptările legale.

Funcția de audit intern în bănci este esențială pentru asigurarea unei guvernanțe solide, a managementului riscului și a proceselor de control. Pentru a îndeplini așteptările de supraveghere, Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară a stabilit 20 principii, care subliniază cerințele cheie pentru o funcție eficientă de audit intern [3, p 2-4], care subliniază rolul critic pe care îl joacă autoritatea de supraveghere în supravegherea funcției de audit intern. Evaluând eficacitatea funcției de audit și luând măsuri corective atunci când este necesar, supraveghetorii contribuie la consolidarea proceselor de guvernanță, management al riscului și control al băncii, asigurând stabilitatea și reziliența pe termen lung.

După o analiză retrospectivă a recentelor falimentări ale băncilor din Statele Unite ale Americii, anume Silicon Valley Bank și Signature Bank, una dintre cele mai prestigioase companii de audit, Deloitte [5] a concluzionat că băncile ar trebui „să se aștepte la un control de reglementare sporit asupra fundamentelor modelelor de afaceri ale băncilor, a programelor de gestionare a riscurilor... și la escaladarea problemelor”. Băncile care sunt eficiente în îndeplinirea așteptărilor de reglementare și în menținerea unor modele de afaceri solide vor fi mai bine poziționate pentru a naviga în aceste schimbări și a profita de oportunitățile emergente. În acest mediu în evoluție, capacitatea de a se adapta rapid la schimbările de reglementare și la riscurile de piață va fi esențială pentru bănci pentru a-și menține rezistența și competitivitatea [6].

2. Abordarea bazată pe risc în cadrul sistemului bancar

Funcția de audit intern în cadrul băncilor este esențială pentru asigurarea aderării la standardele Grupului de Acțiune Financiară (GAFI), un organ de elaborare a politicilor care lucrează pentru a genera voința politică necesară pentru a realiza reforme legislative și de reglementare naționale în domeniile care vizează gestionarea riscurilor pentru siguranța băncilor, cauzate de deficiențele acestora în domeniile cunoașterii clientelei și combaterea spălării banilor

(CSB). De când standardele GAFI au fost actualizate în 2012, băncilor li s-a cerut să implementeze o abordare bazată pe risc (RBA) pentru a gestiona și a atenua în mod eficient riscurile asociate cu infracțiunile financiare. Auditorii interni joacă un rol esențial în acest proces prin revizuirea și evaluarea amănunțită a controalelor interne și a sistemelor de management al riscurilor băncii. Cu toate acestea, odată cu Recomandările revizuite din 2012, RBA a devenit o cerință fundamentală pentru implementarea tuturor orientărilor GAFI, care nu mai sunt doar o abordare suplimentară, ci un principiu central pentru conformitate [7, pag. 3].

În plus, auditorii interni au sarcina de a se asigura că banca respectă cerințele specifice GAFI, cum ar fi efectuarea de cunoaștere a antecedentelor (eng. *Due Diligence*) a clienților și monitorizarea tranzacțiilor. Ei examinează politicile și procedurile băncii pentru a se asigura că sunt actuale și aliniate cu reglementările GAFI. Dacă sunt identificate lacune sau deficiențe, auditorii sunt responsabili pentru recomandarea acțiunilor corective pentru a aborda aceste probleme, ajutând astfel banca să respecte standardele de reglementare. Rolul auditorilor interni se extinde la raportarea constatărilor lor către consiliul de administrație și conducerea superioară a băncii. Acestea furnizează rapoarte detaliate privind eficacitatea măsurilor băncii de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, subliniind orice domenii în care sunt necesare îmbunătățiri. Această raportare este esențială pentru menținerea transparenței și pentru a garanta că orice probleme identificate sunt abordate cu promptitudine. În plus, auditorii interni examinează programele de formare ale băncii pentru a verifica dacă membrii personalului sunt educați în mod adecvat despre practicile CSB și CTF. Asigurarea că angajații sunt bine pregătiți este esențială pentru menținerea unui nivel ridicat de conștientizare și competență în recunoașterea și răspunsul la activitățile suspecte.

Abordarea bazată pe risc este crucială pentru implementarea standardelor internaționale actualizate ale GAFI privind combaterea spălării banilor, finanțării terorismului și proliferării, care au fost adoptate în 2012. GAFI și-a revizuit orientările RBA din 2007 pentru sectorul financiar pentru a se alinia la acestea. noi standarde și încorporează perspectivele obținute din experiențele din sectorul public și privat de-a lungul anilor. Acest ghid actualizat vizează în mod specific sectorul bancar, cu îndrumări separate planificate pentru sectorul valorilor mobiliare.

În practică, băncile trebuie să ia în considerare mediul lor juridic și de reglementare național atunci când evaluează riscurile. Aceasta include luarea în considerare a oricăror zone identificate ca având riscuri semnificative și înțelegerea măsurilor de atenuare definite la nivel legal sau de reglementare. De exemplu, dacă reglementările naționale evidențiază anumite sectoare sau activități ca fiind cu risc ridicat, băncile ar trebui să își ajusteze evaluările și controalele riscurilor în consecință.

Supraveghetorii au nevoie de resurse și expertiză adecvate pentru a monitoriza în mod eficient modul în care băncile gestionează riscurile de SB/FT și pentru a aborda orice deficiențe. În plus, țările ar trebui să țină cont de feedbackul din partea autorităților competente cu privire la nivelurile de conformitate ale sectorului bancar și abordarea acestuia în ceea ce privește gestionarea riscurilor SB/FT. În cazurile în care sectorul serviciilor financiare al unei țări este în curs de dezvoltare sau în care cadrele sale legale, de reglementare și de supraveghere sunt încă în curs de dezvoltare, poate fi necesar să se limiteze flexibilitatea pe care băncile o au în cadrul abordării bazate pe risc. În astfel de scenarii, o implementare mai prescriptivă a cerințelor de combatere a spălării banilor și a combaterii finanțării terorismului ar putea fi adecvată până când înțelegerea și capacitatea sectorului de a gestiona riscurile SB/FT sunt suficient de avansate. Acest lucru asigură că sectorul financiar rămâne robust și conform pe măsură ce crește și evoluează.

Concluzie. Cercetările efectuate au confirmat actualitatea și importanța tematicii supuse abordării. Examinările înfăptuite au condus la atingerea integrală a scopului și obiectivelor preconizate. Problema științifică soluționată constă în demonstrarea faptului că funcția de audit intern și o abordare bazată pe risc sunt piloni vitali în guvernanța, stabilitatea și rezistența băncilor, care împreună formează un mecanism esențial care asigură că instituțiile financiare operează într-un mediu controlat și conform, minimizând riscurile care le-ar putea amenința supraviețuirea, reputația și statutul de reglementare.

Funcția de audit intern servește drept a treia linie de apărare, jucând un rol crucial în furnizarea de asigurări independente și obiective consiliului de administrație și managementului superior al unei bănci. Evaluează eficacitatea managementului riscului, a controalelor interne și a proceselor de guvernanță în toate funcțiile băncii. Procedând astfel, auditul intern ajută la identificarea lacunelor, ineficiențelor și riscurilor potențiale care altfel ar putea trece neobservate până când vor duce la probleme financiare sau operaționale substanțiale. Evaluările periodice de audit asigură că procesele nu sunt doar conforme cu reglementările, ci și aliniate cu obiectivele strategice ale instituției. Acest lucru creează o atmosferă de responsabilitate și transparență, esențială pentru buna guvernare, care ajută băncile să evite sancțiunile de reglementare și daunele reputației. În plus, auditul intern promovează îmbunătățirea continuă. Întrucât băncile operează într-un mediu extrem de dinamic și complex, o funcție de audit eficientă poate identifica rapid riscurile emergente, cum ar fi progresele tehnologice sau tendințele pieței în evoluție, și poate sugera acțiuni corective în timp util. Capacitatea de a aborda în mod eficient aceste riscuri menține banca agilă și capabilă să se adapteze la schimbare, menținând în același timp stabilitatea.

Referințe:

1. A Guide to Risk Based Internal Audit System in Banks, Shiva Chaudhari, 2017, Notion Press, ISBN 9781947498655
2. Basel Committee on Banking Supervision Principles for enhancing corporate governance October 2010, ISBN 92-9131-844-2, [Accesat la 14.08.2024 https://www.bis.org/publ/bcbs176.pdf]
3. Basel Committee on Banking Supervision - The internal audit function in banks, June 2012, ISBN 92-9131- 140-5, [Accesat la 11.08.2024 https://www.bis.org/publ/bcbs223.pdf
4. Audit and Accounting Guide Depository and Lending Institutions Banks and Savings Institutions, Credit Unions, Finance Companies, and Mortgage Companies 2019, AICPA, 2019, Wiley, ISBN 9781948306720
5. Prepare for more stringent regulation and agile supervision after bank failures, 01.05.2023, Deloitte, [Accesat la 01.08.2024 https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/Advisory/us-advisory-deloitte-upcoming-banking-regulation-and-supervision-changes-may-2023.pdf?nc=42]
6. Banking Internal Auditing in Europe Overview and Recommendations by the Banking Advisory Group De European Confederation of Institutes of Internal Auditing, 2009, ISBN 9783503110377
7. Guidance For a Risk-Based Approach the Banking Sector 2014 - The Financial Action Task Force (FATF) [Accesat la 17.08.2024 https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Risk-Based-Approach-Banking-Sector.pdf.coredownload.pdf]